

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS-KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszámolások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A nagy cél.

A nagy cél a magyarság megépítése s közelebb a dorogi görög kath. püspökségnek tető alá hozása.

Az a mozgalom, amit ez érdekből megbízás nélkül egy nem is gör. kath. vallású, közismert ügyvéd úr kezdeményezett, nem szolgálja e nagy célt. A mi meggyőződésünk az, hogy a gör. kath. püspökség napirendről letett ügyének ismételve való felszínre hozása felzavarja e város nyugalmát: s nem szolgál semmiképen sem a közjóra. Különösen nem szolgál az a mód, ahogy azt az illető ügyvéd úr teszi. Megbízás nélkül ilyen fontos dologba ártja magát, aláírási-ívet indít, kapacitál, presszionál és gorombáskodik. Gorombáskodik velünk, reformátusokkal s különösebben velem, kinek a Debreceni Prot. Lap 12-ik számában közreadott cikkemre, (amelyet megkérdezésem nélkül egy helybeli derék lap is átalvett) a Debreceni Ujság hasábjain ad ugyancsak mérges, kíméletlen és minden tárgyilagosság nélküli választ. Leközljük ezt a választ szó szerint, hogy hadd lássák olvasóink és ítélhessenek maguk. Itélhessenek a nagyhangú emberről, ki a vallást egynek veszi az egyházzal s aki azt meri állítani, hogy ezek az államban valósággal államot képező alakulatok reánk nézve csak afféle magáncsoportok lehetnek.

Szászor nem az ok, sem a nagy kath. egyház, sem a magyar református egyház s még az új gör. kath. magyar egyház sem.

Minden egyházaknak jogaik vannak az államban és kötelezettségeik vannak a közzel szemben.

Minden történeti múlttal bíró magyar egyház tagjainak és vezetőinek joguk van arra, hogy a más egyházaknak a területükön végbemenő állásfoglalásait, különösen ha az a köz terhére tervezetik, a maga részéről felülbírálja s ez ügyben a maga nézetét elmondhassa. És ezt tenni kötelességök is.

Ezt tettük mi, mint a nagy Tiszántúli kerület református lapja s tettük azt olyan ügyben, amely bennünket kétszeresen érdekel, amelyben a mi hozzá-

járulásunkat is kéri s amelynek megvalósítására az ország ereje s a mi adófilléreink is szükségeltetnek s amelyet mi is igazán első rangú fontosságúnak tartunk. És tettük ezt anélkül, hogy görög kath. testvéreinket megsértettük volna. Nem mai naptól kezdődik a mi fegyverbarátságunk s nem is fog ezzel a szerencsétlen székelyüggyel végződni. Régi barátság az, ami minket a görög kath. magyarsághoz fűz. Bocskai alatt az ország érdekében forrtunk mi össze s együtt vívtuk velök Bethlen s a Rákócziak csatáit a szabadságharcot is. Ne tanítson hát ki minket senki se a hazafiságra, se a szabadságra, se a testvériségre.

Mi a Hajdudorog által indított küzdelemben eleitől fogva részt vettünk s derék hajdu testvéreinkkel s a szabolcsi egyházi könyveket fordító gör. kath. magyarsággal mindig rokonszenveztünk.

Ezt a rokon érzésünket akarja megzavarni most egy olyan ember, aki saját vallását se tiszteli (hogy tudná hát megbecsülni a másét) s aki nyíltan elmeri mondani, hogy neki az Isten is csak olyan harmadik személy. Az ügyvéd úr téved és téveszt s még jobban téved, midőn azzal kérkedik s azt hiszi magáról (és ezzel akar súlyt adni érveinek), hogy róla senkise fogja elhinni azt, hogy valaha szereplési vágy vezette, (hihetetlen dolog), vagy, hogy valaki leintette volna. (Megtörténhetik még!)

Képes elmondani, hogy „kötelességéhez híven, a legteljesebb önmegtartózkodással szolgálta mindég a város közönségének az érdekeit és ha szerepelt, szereplése nem öntetszelgés, hanem munka volt, amelyben legtöbbször egyedül, de igazsága érzetében mindég törhetetlenül állott meg“ s így tovább.

Ehez az öndicséretre és eltévelyedésre nekünk semmi szavunk nincs. Legfeljebb annyi, hogy a cikkíró szerint a hit kizárólag magánügy s így az is kizárólag az illető magánügye, hogy mit hisz magáról. Mi egészen mást hiszünk róla, azonban nem erről van szó, hanem arról, hogy az illető, vagy más valaki jogosítva volt-e a görög kath. püspökség székhelykérdésében eljárni s hogy viszont s a Debreceni Prot.

Lap jogositva volt-e e kérdésben a debreceni református egyház, a kerület s az egyetemes magyar református egyház részéről nyilatkozni. Ez az egyik. A másik pedig, hogy ki érvelt helyesebben?

Ami az első kérdést illeti, nem hiszem, hogy a különben tisztelt ügyvéd urat Miklóssy István püspök úr, kinek rokonszenves személyiségét mi is nagyra becsüljük s akivel egyházunk vezetői is a legjobb harmóniában vannak, vagy a magyar gör. kath. egyház bízta volna meg és hatalmazta volna fel arra, hogy tegye azt, amit tett: tüzet dobni a békének templomába; hogy írja azt, amit írt: legázolni mást ok nélkül s a vallásos türelmetlenség lovagjainak tenni meg a református egyház nagyjait; kezet emelni reánk s fenyegetni bennünket, magyar reformátusokat, itt Debrecenben, a kálvinista Rómában. Rettenetes ezt még csak elgondolni is. Csak az a vigasztalásunk, hogy ezt csak a vallástalan türelmetlenség teszi s ettől a hajszától azok állanak legtávolabb, akiket az ügyvéd úr megtagad, a hazafias művelt magyar zsidóság tagjai, valamint távol állanak attól a többi, azt a bizonyos ívet gyanutlanul aláíró más vallású polgártársaink is.

Ha más nem, maga ez a féktelen kirohanás mutatja, hogy helytelen volt ezt a kérdést újra felszínre hozni s nagyon itt volt az ideje, e kérdésben nekünk, első sorban érdekelteknek, a magunk egyházi lapjában nyilatkozni. (Nem tehetünk róla, hogy az megkérdésünk nélkül a Független Ujság-ba átvéttett.) És ime, ez a nyilatkozat az, amit mi, mint a kerület hivatalos lapja, nehogy hallgatásunk beleegyezésnek látszék, a túlsó oldalról jövő érvelésekre, saját hitfeleink sürgetésére őszintén, de teljes kímélettel megtettünk.

Ehez jogunk volt s ezért kár bennünket gyalázní. Még jöhet idő, hogy reánk is szükség lehet a magyarság védelmében. És mégis ez az, amiért az az állítólagos szeretet bennünket ostoroz és minden ok nélkül kíméletlenül meghurcol és lesátánoz.

Minden ok nélkül, mert a dolgot nem személyeskedések döntenek el, hanem az érzés és az érvek. Az érzést nem lehet kényszeríteni, a miénket sem. Az okokat mérlegelni szükséges, a mi érveinkkel ez nem történt. Azt mondtuk a békétlenségtől való félelem mellett (ami fájdalom, betelt), hogy *ennek a püspök-ségnek nem lesz meg itt, Debrecenben az a hatása, amit*

az illető és mások is várnak tőle. Nem, mert nincs Debrecenben népes görög kath. egyház. Az egyház a statisztika szerint is kevés számú hívőkből áll s ezek 17 négyszög mértföldön laknak. Az pedig régi igazság, hogy: nagy gyülekezet, hívek és nép nélkül egyházi intézményeket teremteni, létesíteni, csak mások fenyegetése; csupán kívülre ható, másokat vonzó és átalakító erőt kifejteni pedig teljes lehetetlenség. Ezt a nézetünket fentartjuk ma is. Szerintünk ez a püspökség itt, Debrecenben, tisztára csak politikai sakkhúzás lenne, amely félő, hogy csak visszattetszést kelt csupán. Nálunk is, a görög katolikusok közt is.

Hajdudorogon bezzeg volna nép, 10,000 lélek. Azokat kellene emelni és egyházi intézményekkel megrakni, magasabb kulturához juttatni. Dorogról és Böszörményből telnek növendék a szemináriumokba s máshová. Ezeknek több közülük lehetne a gör. kath. egyházhoz, mint az illető ügyvéd úrnak, vagy nekem. Így pedig félő, hogy még a dorogiak is elidegenednek, mert erőnek erejével elidegenítik őket az ügytől s nem nyerik meg a szatmáriakat sem.

Dorogot kell venni azért, mert ez a város küzdött a nagy célért eleitől fogva. Vagy ha őket mindenképen megvetik, akkor is nem Debrecenbe és nem Nyiregyházarakell menni, hanem vagy Nagykárolyba, ahol azok a legkitettebb egyházak vannak, vagy Budapestre. Ha egyetlen püspökség, ha országgraszoló egyházmegye ez, akkor az ország székes fővárosában is lehet helye.

De nem időzünk tovább ennél az ügynél. A magyarság megépítése mielőttünk is nagy cél. De nem szabad a magyarság egyik házát úgy építeni, hogy azért a magyarság másik templomát és házát lerontsuk. Bármennyire lenéz minket a tekintetes ügyvéd úr, mi 3 millió kálvinisták is vagyunk még valakik. Legalább voltunk a magyarságnak is, a szabadságnak is és ennek a városnak is és azok akarunk ezután is lenni.

Dacára a dr. Révi Nándor úrnak, aki most olyan nagy hatalmasság lett itt a kálvinista Rómában, akinek a magyar kálvinista nép ad kenyeret és aki mégis minket támad.

De ezt nem a magyarság érdekében, a görög katolikusok megbízásából, nem Debreczen város hasznáért teszi. Ha szeretné ezeket, nem gyűlölködnek velünk, akik magunk is magyarok vagyunk s nem

**Oláh Gábor: Szegény magyarok
gyönyörű regénye, két kötetben, most jelent meg,
minden könyvkereskedésben kapható.**

gyalázná a kálvinizmust, amelynek iskolájában maga is nevelkedett. Debrecen s a kálvinizmus megrontása egyetlen hazáját szerető magyar embernek se lehet a célja.

*Vagy talán épen ez az ügyvéd úr célja? Nem fogja elérni. Ez nem helyes cél, legalább nem a liberális magyar egyház célja.

dr. Ferenczy Gyula.

Apage Satanas!

Egy nagytiszteletű úr ujságcikket írt tegnap, melyben többek között csekély személyemet is érintette, még pedig két oldalról. Először azzal a feltevésével, hogy a magyar görög katolikus püspöki székhely ide helyezésének ismételt felvetése két ember szereplési vágyának következménye, — az egyik köztudomás szerint én volnék, — másodsor pedig azzal az állításával, hogy a görög katolikus püspök úr a mozgalom vezetőit leintette, — tehát engem is.

Nem akarok ez ügy személyes részével sokat foglalkozni. Ugy látszik, hogy a nagytiszteletű cikkíró úr gombát is termel, még pedig mérges gombát. Amit népies nyelven úgy is hívnak, hogy: „bolond gomba”. Hát vegye be, aki szereti, de rólam ugyan senki sem fogja elhinni azt, hogy valaha szereplési vágy vezetett, avagy hogy valaki leintett volna. Kötelességemhez híven, a legteljesebb önmegtágadással szolgáltam mindig e város közönségének érdekeit és ha szerepeltem, szereplésem nem öntetszelgés, hanem munka volt, amelyben legtöbbször egyedül, de igazságom érzetében mindig törhetlenül állottam meg. Hogy ezzel mit értem el, hogy a közjót mennyiben mozdítottam elő, azt bírálja el más, — de kérdem, hol szokott a cikkíró úr tartózkodni olyankor, amikor városi közgyűlés van? Hol a lángszava és hol a pennája? Ugy-e sehol? És ha néha fel is bukkan, egyebet se látunk benne, mint a *vallási türelmellenségnek középkori loagját, aki néhány társával egyetemben mindent elpusztítana azért az egyházi hatalomért, amelyet szolgál és amelyből él, nem törődve azzal, hogy a XX-ik század felvilágosodott emberei a vallást immár kizárólag magánügynek tekintik.*

Lám, így szerepelünk mi ketten. — Vagyis én úgy, ő meg így. Kiki az izlése szerint. Az én fegyverem a szeretet, az övé a gyűlölet. Hiszen én nem vagyok egyházi ember, csak szerény magyar polgár, akinek első a hazám, második a városom és csak harmadik az Istenem! Mert ha teljesítem kötelességemet az első kettő iránt, az Isten is megáld engem és inkább bejutok a mennyországba, mint azok, akik Isten és a vallás nevében a viszály magvát hintik szét e földön, ahelyett, hogy a bigottság butaságával szemben a lelkiismereti szabadság zászlóját lobogtatnák.

Az ilyen embereknek azután a nemzeti ügy nem szent ügy és a város polgárságának érdeke Hekuba. Hogy a magyar görög katolikus püspökség ide helye-

zésének célja nemzeti cél és hogy ezzel e város polgárságának, kereskedőinek és iparosainak is kenyeret juttatunk, mit nekik? Amikor arról van szó, hogy a magyarságot veszély fenyegeti és erős bástyaként kell ide állítani egy magyar intézményt, akkor azt mondják, vesszen az egész világ, de nem engednek ide semmit, ami az ő egyházi hatalmukat sérti, azt a kedves egyházi hatalmat, amelyből ők jól élnek, meg is híznak, de amely mellett a dolgozó polgárság és munkásság ezrei tengenek, éheznek és nyomorognak.

És míg a nemzeti ügyért vértanúk vére ömlik szét e földön, elmennek vallási alapon kapacitálni azokat, akik nem éreznek együtt velük, bár *vallásosabbak*, mint ők. Elmennek, de hiába, mert ebben a nagy magyar városban, melynek falai közt Bocskay, Rákóczi és Kossuth szavai és fegyverei dörögtek, első sorban mindenki magyar és csak azután református vagy más vallású. Egyetlen magyar embert sem lehet itt lebeszélni arról, hogy egy darab földet juttasson ahhoz az épülethez, ahonnan nemzetének létét védelmezik halált megvető bátorsággal. Egyebet kellett tehát próbálni. Próbáltak is: felkúsztak a hős lovagok a magyar kormányhoz, hétrét görbítették gerinctelen derekukat és kérték: parancsoljátok ki Debrecen városából az eszmét, üzzétek el a vértanúk sírja mellől a hősokeket, — mert ha nem, háború lesz, vallásháború, rémesebb és borzasztóbb, mint a muszka és oláh veszedelem együttvéve.

Igy ők és nekünk szégyentől pirul az orcánk. Pedig semmi közünk az alattomoság aknamunkájához. Irtózáttal fordul el az ilyentől minden becsületes magyar ember és talán *meg is átkozza azokat*, akik lábbal tapossák a szent ügyet, akik testvért testvérré uszítanak és a hazafiatlanság bélyegét sütik rá Debrecen lakosságának a legkisebb árnyat sem tűró hazafiasságára.

Ökölbe szorul a kezünk. Kacagni fognak rajtunk azok is, akik a bombát küldötték. És megerősödik a hit bennünk, hogy azzal a nemzettel, amelynek fiai így verik egymást, könnyen elbánhatnak. Hogy valóban övék lesz az ország egész a Tiszáig. És Debrecenben sem marad akkor egyetlen magyar, sem kálvinista, se katolikus...

De nem! Önérzetünknek le kell vernie magáról a szélmalom-lovagok sáros csizmájának porát. Meg kell mutatnunk, hogy nem értünk velük egyet! *Félmillió lelket kell megmentenünk a magyarságnak. Csak itt Debrecenben, a legmagyarabb városban lehet ehez a munkához magyar hősokeket: papokat és tanítókat nevelni! Ez előtt a nagy cél előtt el kell némulnia az oktalan elfogultságnak! És meg kell szólalnia a lelkiismeret szavának, amely elcsittít minden egyenlenséget, mikor egy csatasorba állunk hazánk közös ellenségei ellen.*

Debrecen város közönsége a pénteki közgyűlésen mondja ki az utolsó szót és ez bizonyára méltó lesz Debrecen város közönségéhez.

Dr. Révi Nándor.

MANDEL LIPÓT cipő árúháza Piac-u. 28.

Bevésett egység-árak: 12'—, 16'—, 20'—, 24'— korona.

A protestáns lapok a görög kath. püspökségről.

Ismételten leközlünk a protestáns lapok egyértelmű állásfoglalását a g. kath. püspökségnek Debrecenbe hozatala ellen.

1. *Lelkészegegyület*-ben Kiss Ferenc így ír :

A görög katolikus püspökség és Debrecen.

Csapás csapás után, ütés ütésre éri Debrecenben a magyar kálvinista érdekeket és pedig épúgy helyi, mint egyetemes egyházi vonatkozásban. Omladoznak az ő kollégium bástyái, melyek nemcsak kálvinizmusnak s kulturának ; a változott viszonyok kényszerítő ereje, de sokkal inkább bennünk az áldozatkészség s alkotásra, nagy koncepciókra képesség hiánya a csalóka reményben, hogy a Debrecenben állítandó *állami* egyetem a *kálvinista* kollégiumnak csak természetes fejlődési fokozata s éppen ezért tradíciójának, szellemének, letéteményese leendő, mely változott cím alatt, de a régi irányban, az eddigi legnagyobb erősségünk feladásába. És most, amikor illetékes helyről kell megértenünk, hogy az állami egyetemek szaporítása tulajdonképpen Pozsonyért történik s a debreceni egyetem már meglévő feltételei időrendileg nemcsak előnyt nem biztosítanak az egyetemi fokra emelkedés szempontjából, de bizonyos „erkölcsei junktim“ erejénél fogva előbb le kell sorvadniok a pozsonyi tabula rásához, hogy teljesen vérszegény s szellemileg lerongyolódott állapotban vegye fel (vagy ne vehesse fel) a versenyt a már megizmosodott két s az állam részéről favorizált pozsonyi egyetemekkel, most a régi kollégium utolsó perceiben újul meg a mozgalom Debrecenben, a görög katolikus püspökség odahelyezése érdekében. A kálvinizmusnak Magyarországon hivatása van, e hivatás letéteményese századok óta Debrecen, e hivatás félreismerése, szándékos letörése minden oly lépés és kezdeményezés, mely Debrecenben a kálvinizmus domináló szerepét csak leheletszerűleg is elhomályosíthatja. Debrecennek e nagy történelmi missziója nemcsak a város érdeke, mely fejlődésének, karakterének, sőt az állami egyetemnek is egyetlen forrása s jogalapja, hanem érdeke a magyar kálvinizmusnak s az elváhatatlan nemzeti szempontoknak, mely felfogásunknak határozott kifejezést adni egyházi s nemzeti kötelességnek tartottuk.

2. *Dunántúli Protestáns Lap* :

Kálvinista Róma ?

Ugyan meddig lesz még az Debrecen ! ? Nekünk úgy tetszik, hogy Debrecen város tanácsa már meg-

húzta fölötte a halálharangot. Az a rövidlátó erőlködés, amellyel a görögkatolikus püspöki székhelyet Debrecenbe óhajtja tételni, kétségtelenül oda fog vezetni, hogy Debrecen megszűnik kálvinista Róma lenni. Hát ezt érdemli Debrecenről az a kálvinistaság, amely a város érdekéért, mert főleg annak az érdeke, hogy ott állami egyetem legyen, épp mostanában hajlandónak mutatkozott fölálodni főiskoláját, a magyarországi kálvinistaságnak ezt a legelső várát ? ! Nem lesz a reformátusoknak főiskolájuk Debrecenben s már ezzel is óriásit csökken az ottani gyülekezetnek és a tiszántúli református egyházkerületnek tekintélye, súlya ; és most még állítsanak oda fényes püspökséget állami pénzen : ki fog majd beszélni a debreceni kálvinistaság tekintélyéről, erejéről ? Senki. Észre se fogják venni. Kivált majd akkor, amikor már minden oda megy, ami a püspökség révén csak oda mehet ! És ezt ki tudná előre elgondolni, előre látni ? ! A kálvinista Róma csillaga letűnőben van !

3. *Sárospataki Ref. Lapok* :

Az új görög katolikus püspökség és Debrecen.

Két ízben is foglalkozott már lapunk az 1912. évi május hó 6-án kelt királyi kéziratral létesített, új görög kath. püspökséggel. Azt hittük, hogy a magyarság szempontjából örülnünk lehet és kell az új püspökség felállításának. S vagyunk olyan magyarok és liberálisok, hogy örömmel üdvözlöttük volna, kálvinista létünkre is, az új püspökséget, ha annak létesítésében a magyar faj és nyelv térfoglalását és a magyar nemzeti eszme diadalát láthattuk volna. De fájdalom, ebben csalódás ért bennünket. Az új püspökség liturgiájában, mint már megírtuk, *a magyar nyelv használata teljesen tiltva van.*

Ehhez a csalódáshoz újabb keserűség járult akkor, amikor észrevettük, hogy tulajdonképpen egy állami püspökség létesül az állam kasszájából nyereendő dús javadalmazással, a *törvényileg biztosított vallási egyenlőség és viszonyosság mellőzésével.*

Most újabb, riasztó hírek érkeznek, amelyek már egyenesen a szívünkbe vágnak és a magyar kálvinizmus elleni merényletre engednek következtetni. Mind nyilvánvalóbbá kezd lenni u. i. az, hogy az új görög katolikus püspökség felállítása és szervezése a legerősebb klerikális tendenciával történik abból a célból, hogy általa a magyar kálvinizmust ott támadják és gyengítsék meg, ahol legnagyobb és legszilárdabb. Azt gondoltuk, hogy a pápai bullával és a királyi kézirat az új püspökség székhelye is el van döntve. Eszünk ágában sem volt, hogy a székhely felett versengés keletkezzék. Hiszen a több évtizedes küzdelem, a gyülekezet nagysága és a királyi kézirat nyilván *Hajdudorogot* jelölte ki az új püspökség székhelyéül.

És ime, mi történik ? Titkos kezek kezdik keverni a kártyát. Eleinte, úgy látszik, Nyíregyháza

KÉSZÍT:

minden a fényképészeti szakmába vágó művészi munkákat műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme ↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalu-sz. ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és ünnepnapon is) minden időjárásban ; művilágítás mellett este 7 óráig.

javára. Megindul a székhely feletti vita hirlapokban és a városok tanácskozó asztalai mellett. Ekkor még úgy láttuk, hogy mint manapság minden, úgy ez a székhely-kérdés dolga is gseft, alku tárgya. Ki ad többet érte? Azonban e jelenségekből szomorúan kell tapasztalnunk, hogy itt nemcsak üzletről van szó, hogy itt sokkal többbe megy a játék és hogy a kormány útján a klérikalizmus keze dolgozik ebben a versengésben. Ez a kéz, szokott mesteri fogásával, úgy intézte a dolgot, hogy immár *Debrecen* lépett fel, mint a püspökség székhelyének a pretendense.

Mikor mindezt olvassa és hallja az ember, szinte nem tudja, hogy ébren van-e, vagy álmodik? Kicsoda vagy kicsoda igézte meg a debrecenieket? Hiszen nyilvánvaló dolog, csak a vak nem látja, hogy a klérikalizmus Debrecenre áhítoznak, azt akarják megszerezni, ott lábokat megvetni és onnan, mint archimedesi pontról, kimozdítani, vagy legalább is meggyengíteni a magyar kálvinista világot.

4. A Pesti Egyházi és Isk. Lapok:

A debreceni invázió.

Különös dolog az, ami a magyar görög katolikus püspökség székhelyének megállapítása körül történik. Nem láthattuk az ügy aktáit, a beavatottak többet tudnak, de azokból a tudósításokból, amelyek a napilapokban és debreceni laptársunk legutóbbi számában megjelentek, valamint a hozzánk eljutott információk alapján is bizonyos bántó és mélyen elkeserítő szomorú jelenségeket kell konstatálnunk.

Ismeretesek az ügy előzményei, szükségtelen ezeket recitálnunk. Ott kezdjük a dolgot, hogy ime, mi protestánsok is megértő rokonszenvvel kísértük a magyar görög katolikusok küzdelmét, törekvéseit, amelyek legnagyobb parókhájuk, a *hajdudorogi* köréből indultak ki. Mindnyájunk lelkét jóleső érzéssel töltötte el az, hogy kitartó küzdelmüket siker koronázta. Az ellen sem szólt senki, hogy a sok sebből vérező és nagy terhek alatt nyögő magyar állam viseli a hajdudorogi görög kath. püspökséggel járó nem jelentéktelen költségeket. Hiszen a dunántúli református egyházkerület főgondnoka megnyitó beszédében fejezte ki örömét a siker felett és másutt is gyúltak fel örömtüzek egyházunk körében, midőn a magyar görög kath. hívők reménysége valóra vált.

Eddig a magyarság részéről felekezeti különbség nélkül egyetlen disszonáns hang sem vegyült az egész dologba. Azt is mindenki természetesnek találta, hogy a felállítandó görög kath. püspökség székhelye névleg és *tényleg* Hajdúdorog legyen.

De ime akkor, amidőn az akták már szinte lezártaknak tűntek fel, csakhamar bizonyos aknamunkák indultak meg. A görög kath. közül ugyanis többen — világiak és egyháziak — talán bizonyos nagyzással is párosult *biztatásokra* és magasabbra törő

titkolt célzatok folytán még az utóbb szóba került Nyíregyházával sem voltak megelégedve, hanem *Debrecen* felé kacsintottak.

A püspökség felállítását tehát a magyar állam vállalta, de hát, mint már ez nálunk ilyen dolgokban szokásos, megindult a kilincselés, licitalás.

A püspökség székhelyének kérdése ugyan már el van döntve, ez Hajdúdorog lesz, de hát te Debrecen nagy és gazdag város vagy, *lesz egyetemed*, megmutattad a közelmúltban, hogy alkalmas *medium* vagy az ilyenekre, mit adsz, ha odatesszük a püspökség rezidenciáját, — amelyet te építesz, — csak tegyél konkrét ajánlatot, adj minél többet, az akták még nincsenek lezárva, kánonjogban, urzusban mindenre van precedens: a hajdudorogi püspök máshol is rezideálhat, lehet még beszélni, alkudozni a dolog felől. Ilyenformán szólt az a bizonyos ominózus miniszteri leirat, amely most a kedélyeket ott váratlanul annyira és véleményünk szerint szükségtelenül felzaklatta; és nincs kizárva, hogy ez a székhely-kérdés még nagyhorderejű következményekkel is fog járni. Mert mi is történt? A kálvinista Debrecen *hamis jelszavak* és konkolyhintő izgatások folytán ismét készül kitenni magáért és pedig most nem is *állami* intézményért, hanem egy évszázados jellegétől merőben idegen institúcióért: a görög kath. püspökségért.

A debreceni véres merénylet alkalmát használják fel az ultramontanizmus ágensei arra, hogy megfosszák Debrecen régi jellegétől. Beszélnek a liberalizmus nevében, midőn a tekintély és a közép-kor váraitól van szó.

Ime, így készül a rosszul informált és újból hangzatos jelszavak után induló, *kálvinista öntudat nélküli* Debrecen városa a református egyház egy *újabb* arculveréséhez! A kálvinista püspök nem hajt elég hasznót, az szegény ember, de kath. püspökség és káptalan: az már más, ezért érdemes egy millió korona befektetést eszközölni. És az ilyenféle argumentáció mellett természetesen felhangzanak most újból a többi hazafias „liberális” jelszavak: ime, a görög katolikusok, akikről szó van, jó hazafiak, illő megjutalmazni őket ezért, még ha ez annak az egyháznak *provokálásával* jár is, amelynek tagjai közül senki sem büszke arra, ha oda teszik az obligát „*hazafias*” jelszót. És azután: lesz Debrecennek egyeteme, miért ne lehetne mellette gör. kath. szeminárium (később tán *római* is), ahol a popokat tősgyökeres magyar milióban hazafiasan lehet nevelni. Szép, szép! De hát éppen Debrecennek, ahol 800 görög kath. lakos van, kell hazafias jelszavak és a szent liberalizmus nevében meghozni azt az áldozatot a görög kath. egyházért? Nincs más, a város ez idő szerinti jellegének megfelelőbb kulturális vagy charitatív intézmény, amelynek legalább is elsőbbségi joga lehetne ilyen fejedelmi adományra? Hogy csak egyet értsünk: csak nemrég hallottuk nagy

„Meteor” szálloda Budapest
VII., Erzsébet-körut 6. szám.

120 kényelmesen berendezett szoba.
Légfűtés. — Liftszolgálat éjjel-nappal.
Fürdők. — Vacuum cleaner. — Összes
vidéki lapok. — Szobák 4 koronától.

összejövetelen arról, hogy Debrecenben református leányoknak róm. kath. intézetekbe kell járniok, mert nálunk nincs hely számukra!

5. A Szabolcsi Hírlap márc. 21-iki számában olvassuk:

A gör. kath. püspökség székhelye Nyiregyháza lesz!

Ez, a mellékkörülmények minden erősségeivel támogatott híradás napok óta elterjedt már városunkban s a legnagyobb örömet és lelkesedést keltette városunk közönségének minden rétegében. Biztos tudomásunk van róla, hogy a polgárság körében erős mozgalom indult meg egy nagy küldöttség szervezésére, mely a jövő hét folyamán, amint Miklóssy püspök visszatér Debrecenbe Budapestről, ahol most a püspöki kar konferenciáin vesz részt, külön vonaton Debrecenbe utazik, hogy üdvözölje a gör. kath. magyar püspökség fejtét ezért az elhatározásáért s fölkérje őt, hogy székhelyét itt Nyiregyháza mielőbb foglalja el.

A püspökség székhelyének ilyen gyors megoldását a debreceni útálatos merénylet siettetette. Tudvalevőleg a debreceni ipar és kereskedelmi kamarának a püspöki lakást magában foglaló része a merénylet folytán lakhatatlanná vált s a püspöknek és irodájának el kellett onnan költöznie.

Miklóssy István püspök, ki Nyiregyháza városát a maga kulturális fejlettségével a legteljesebb mértékben alkalmasnak találja arra, hogy a nagy missziójú magyar gör. kath. püspökség székhelye legyen, kijelentette már, hogy az egyházmegye hitközségei túlnyomó nagy többsége kifejezésre jutott kívánságának, mely megegyezik a kormány álláspontjával is, eleget óhajt tenni s meg is indította már a tárgyalásokat a püspökség elhelyezésére alkalmas helyiségek bérletére vonatkozólag.

A közönséget, melynek kebelében a püspökségi székhely ide helyezésének a híre olyan nagy és osztatlan örömet váltott ki, ne tévessze meg fővárosi, meg debreceni lapoknak az a minden bizonyossággal ugyanazon egy, debreceni forrású híradása, melyet a legközelebbi napokban eregettek világgá: hogy Miklóssy István püspök hosszabb időre szóló, 20,000 koronás bérleti szerződést kötött a püspökség új helyiségére vonatkozólag — Debrecenben.

Ebből a hírből egy szó sem igaz stb. (Azután velünk foglalkozik a gör. kath. püspökség révén.)

— Geduly Henrik ágostai ev. püspök a g. kath. székhelyről. Alkalmunk volt a lutheránusok rokon-

szenves püspökével erről a kérdéstről beszélni és levelet váltani. A főtiszteletű püspök úr felhívta figyelmünket arra a körülményre, hogy Nyiregyháza azzal érvelnek, hogy mi Debreceniek erőnek erejével ragaszkodunk a székhelyhez, viszont itt Debrecenben azzal csinálnak hangulatot, hogy a nyiregyháziak mindent elkövetnek, hogy megszerezzék a gör. kath. püspökséget. A tény az, tette hozzá a főtiszt. püspök úr, hogy mind a két helyen hangulatot akarnak kelteni. Debrecenről felteszi, hogy józan kálvinista népe nem engedi magát törbeejteni a kilátásba helyezett anyagi haszon miatt, (amely első sorban a város vagyonából telnek ki). Nyiregyháza is csak meglepetéssel ment keresztül az ismeretes indítvány. Azóta sokan megbánták és szívesen visszacsinálnák a dolgot. Hogy a székhelyesek győztek, annak oka a többek közt az is, hogy a nyiregyházi protestánsok megoszlottak és az evangélikus egyház nyíltan nem nyilatkozott e kérdésben. „Jó debreceniek legyetek okosabbak és mondjátok meg nyíltan, hogy a székhelynek Debrecenbe való erőszakolása ellenetekre van“. Végül arról ír Geduly, hogy ott jártak már lakásfelvétele végett, de nem tudja minő eredménnyel.

— **Levél a székhelykérdés ügyében.** Kedves barátom! Meglepetéssel olvasom, hogy a gör. kath. székhelykérdés ismét napirendre került s hogy a törvényhatóság ismételt határozatát provokáló kérényt kálvinisták is aláírták. Az Isten szerelméért, hát nincsenek ott többé öntudatos reformátusok és okos szabadságszerető magyarok és elfeledték volna a debreceniek, hogy egy-egy magyar város katholicussá tétele és régi jellegéből való kiorgatása mindig ez úton történt. A szatmári és rozsnyói püspökség megalapítása óta ilyen agresszív lépés a másik részről még nem történt és ezt ti mind szó nélkül tűritek. Az ős főiskola feladása küszöbén kézsek vagytok egy ellenséges intézményt falaitok közé fogadni a magatok romlása és az ország igaz érdekeinek ellenére. Ébredjetek, míg nem késő. Adjatok életjelt magatokról. Püspök, gondnok, egyház, tiltakozzanak. A magam részéről az egyetemes református egyház megmozgatását is szükségesnek tartom. Ne velünk vitázz hát, hanem a magyarság falait és bástyáit védjed. Még semmi nincs elveszve, nincs azért, mert a g. kath. püspökségnek nem Debrecen a természetes helye, hanem Dorog, vagy Budapest. És volna lelketek a szerencsétlen Dorogot elhagyni? Most is az vérezett. Fel tehát a szent küzdelemre. Régi hived dr. K. J.

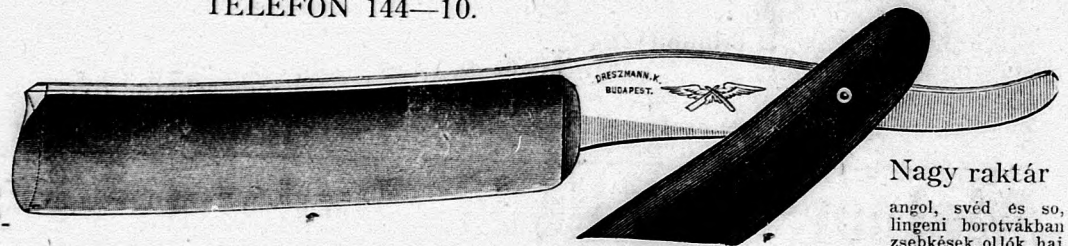
Dreszmann Károly késes és borotva műköszörüs Budapest, VII., Erzsébet-körút 22. sz.

TELEFON 144—10.

Borotvák.

Legjobb minőségben, melyek a saját műhelyemben lesznek készülőve s hajszál élesre fenne. Ango borotva 5 kor., svéd 4 kor. és solingeni 3 kor. Gillette pengék készörülése 12 drb 1 kor. 50 fill., borotva készörülés 1-20—1-60 kor., hajvágó gép készörülése 1-20—1-60 kor. A készörülések a saját felügyeletem alatt történnek.

Nagy raktár

angol, svéd és solingeni borotvákban zsebkéses, ollók, hajvágógép, fodrászat és kertészeti cikkekben.

Szolgálatunk értéke.

Irta és a felsőhárréti lelkészi-kör Csökmön tartott értekezletén felolvasta **Papp László** borsi lelkész.

(Folytatás és vege.)

A theologiai akadémiáról kikerült ifjú lelkészjelölt annak a szellemi és erkölcsi műveltségnek a birtokában, mely, — ismétlem, semmivel sem kevesebb, mint más pályát végzett kortársai, — törvényeink szerint 2 évig köteles functionálni valamely gyakorló lelkész oldalán s azután hivatásának gyakorlati részéből újabb vizsgálat alá vétetik. Lelkészi oklevele azonban csak választhatóvá teszi, de egyáltalában nem biztosítja afelől, hogy előbb, vagy utóbb, feltétlenül rendes lelkésszé lesz valahol. Abszurd feltevés, de mert sorsa egy-egy gyülekezet tetszésétől, vagy nem tetszésétől van függővé téve, nincsen kizárva annak a lehetősége, hogy életfogytig káplán marad. E bizonytalan jövő kétségeit csak az ifjúság idealismusa s az a tudat teszi elviselhetővé, hogy nem embereknek, hanem a magaságos Istennek a szolgálói vagyunk. És az Isten csakugyan ki is jelöli kinek-kinek a maga helyét, egyikünknek 5, másoknak 2, harmadikunknak pedig 1 talentumot adván, hogy kereskedjünk azzal, míg számadásra von. És mi elkezdjük a kereskedést a gondjainkra bízott talentumokkal. Feltesszük azokat, mint drága értékeket, egyedüli örökségünket a világ értékpiacán. Am megdöbbenve, megcsalódva látjuk, hogy ott bizony nagyon alacsony az agiója a mi talentumainknak. Ajánlatainkkal kinevetnek, kigúnyolnak, elutasítanak mindenütt. Hogy merészelünk fellépni a világ piacán afféle devalvált értékekkel, mint aminők hit, szeretet, tisztesség, becsület, túlvilági üdv, örökélet, örök boldogság. Mesebeszéd! „Bolondság minden a világon és semmi sem igaz. A becsület: pénz, mellyel a bolondokat fizetik, az erény portéka, melyet mindenki árul, senki sem vásárol, a szeretet uzsorára adott pénz, melyben a tőke is elvész. Csak egy igaz van a világon: a pénz, csak egy marad meg örökké: az arany”. (Jókai.) S látjuk, hogy ez nem frázis, hanem a legszomorúbb valóság s nekünk nem szabad bevonnunk értékeinket, nekünk kereskednünk kell talentumainkkal tovább. A pénzember, a börzianer ilyen körülmények között csödbe megyen s leliquidáltatja

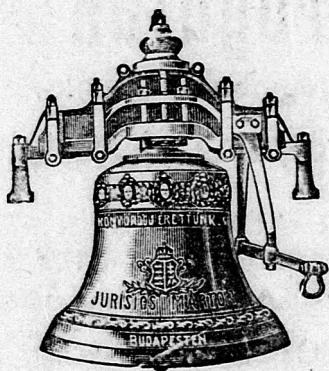
értékeit, a földművelő máskorra halasztja a szántást, ha munkájának nem kedvez az idő; az iparos másutt keres munkát, ha kevesli a bérét, perben álló felek felebbeznek, ha nem kapnak igazságot, tudós nem búvárkodik, ha nincs kutató kedve, költő nem dalol, ha elszállt ihlete, de nekünk nem szabad felebbezniünk, sem kedvezőbb időre, sem ihletre várnunk, annál kevésbé csödbe mennünk, nekünk alkalmas és alkalmatlan időben egyaránt végeznünk kell a reánk bízottakat, hirdetniünk kell az Isten igéjét lankadatlanul. Hirdetniünk kell azt a maga pazar változatosságában, az élettel való szerves összefüggésében, kapcsolatában. Beszélnünk kell az igazság isteni erejéről, amikor szívünk vérzik az igazságtalanság ütése alatt; beszélnünk kell a szeretet mindenhatóságáról akkor, amikor legfájdalmasabban épen azokban csalódtunk, kikre szeretetünk kincseit pazaroltuk; sebzett szívek vigasztalására szólítatunk, amidőn magunknak is vigasztalásra volna szükségünk; sírni a sírókkal, örülni az örvendezőkkel. — *képmutatás nélkül*, akkor, amikor a lelkünk ellentétes érzelmekkel van telítve, óh, ha mindezeket elgondoljuk, akkor ki kell mondanunk az igazságot: minden más pályára képesíthet a szorgalom, önképzés, tanulás, buzgó igyekezet, — *a lelkészi pályára szülni kell!*

Van-e hát értéke a lelkészi szolgálatnak?

Az elmondottak után azt hiszem, megölő ellenségünknek sem volna hátorsága tagadó válaszával próbára tenni béketűrésünket.

Szolgálatunk értékei tehát nyilvánvalók. Arra a kérdésre feleljünk meg még csak röviden: vajjon lehet-e ezeket az értékeket *anyagiakkal* mérni. Vagy talán azoknak, akik ilyen nagybecsű vallási, erkölcsi, szellemi és nemzeti értékeknek a letéteményesei, efféle alacsony kérdéssel foglalkozniok sem szabad? Igaz, hogy az Úr szolgálata, Krisztus követése önmegtadadás. De véleményem szerint szolgálatunk értéke egy vonalnyit sem emelkedik azzal, ha önmegtadadás alatt azt értjük, hogy általánosan érzett sérelmeink emlegetését, mint valami fertelmes bünt eleve kárhoztatjuk, mintha ez a felette nehéz kérdés egyáltalán nem is tartoznék reánk. Annyi bizonyos, hogy az álszemérem köpenye sok fájó sebet eltakar. Amde a sebeket nem takargatni, hanem gyógyítani kell.

Azok a fontos feladatok, mikre az imént hivat-

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő Felsége a király által 2 aranykeresztellett lett kitüntetve. Mesekönnyű indítás, nem rezegteti az állványt, még kevésbé a tornyot. ++++++ Csupán előnye van, hátránya nincsen.

Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. ++ Kedvező fizetési feltételek Felülmul minden eddigi szerelést.

Jurisics Márton

ALAPITVA 1868.

TELEFON 77-51.

harangöntő- és harangfelszerelő gyár Budapest, Rózsa-utca 51-53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovácsoltvas-koronára, kikopott csapok kieserítését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Munka felvétel végett díjmentesen utazom a helyszínére. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás.

koztam, szinte imperatívus követelik az anyagi gondoktól mentes, tisztességes, nyugodt életet. S mit látunk ehelyett? Azt, hogy a magyar református papságnak csak nagyon csekély percentje az, mely ismerettségben ne állana ama bizonyos paizsos férfiú — ökleivel. *Ha önszántunkból képesek volnánk az önmegtagadásnak akkora mértékére, mint amennyire világ szerint való sorsunk kényszerít, akkor legalább ez egyben hű szolgáltnak mondhatnók magunkat.* És hogyha még szegénységünk áldozatát méltányolni, értékelni tudná a világ! De kényszerült önmegtagadásunk épenséggel nem a tisztelet érzetét kelti fel irántunk, ellenkezőleg veszélyezteti az tekintélyünknek azt a csekély mértékét is, melyet, mint Isten igéjének a szolgálói nem nélkülözhetünk.

A sokat emlegetett „haladó idő” sok mindent megváltoztatott. Többek közt a megélhetés feltételei ma hasonlíthatatlanul nehezebbek, mint csak pár évtized előtt. Díjleveleink avult tételei felett azonban nyom nélkül suhan át a „haladó idő”. Azok a kísérletek, melyek anyagi helyzetünk biztosítására tették a legújabb időkben, olyan bizonytalanok, olyan határozatlanok, mintha nem is érdemelnék egyebet — *kegyelem-kenyérnél.* Egyetemes fizetésrendezés helyett valami sajátos úton-módon kiegyengetett korpótlék, általános stóla-rendezés helyett egy odázó, az egész ügyet illuzóriussá tevő egyházhatalósági rendelkezés, halogatás, vállvonogatás, jövőre utalás, ez minden, ami érdekünkben történni szokott. Pedig ennél a kérdésnél nem szabad elfeledkeznünk két dolgról: az egyik az, hogy Istennek legyen hála, mi nem coelibatusban élünk, nekünk családot, hitvestársat, gyermekeket adott az Úr. A másik pedig az, hogy Krisztus tanítása szerint, ki az övéiről, kiváltképpen pedig az ő házanépéről gondot nem visel, az a hitet megtagadta s a hitetlennel alábbvaló. Ha nem magunkért, hanem szolgálatunk értékeinek az elismertetése céljából, de családunk iránti szent kötelességet teljesítve meg kell ragadnunk azokat a csekély számú lehetőségeket, melyek rendelkezésünkre állanak.

Van nekünk e részben egy nagy erősségünk, mellyel véglegesen és gyökeresen lehetne rendezni bajainkat: az 1848. XX. t.-c. rendelkezéseinek minden fenntartás nélkül való teljes és tökéletes végrehajtása. Miféle érdekek állanak az újtába annak, hogy egy 66 esztendővel ezelőtt meghozott liberális törvényt ma sem lehet végrehajtani, annak a fejte-

getése nagyon messze vinne tárgyamtól. E törvény végrehajtása pedig nemcsak lelkeszi, hanem egyetemes egyházi érdek is. Ki egyházának ügyeiért nem lelkesül, mutogathatjuk annak sérelmeinket, szolgálatunk értékeit akár napestig, nem fog bennünket megérteni. Ti azonban, szeretett hallgatóim, bizonyára együtt éreztek velünk, együtt várjátok velünk a hajnalhasadását, az 1848-ik évi XX. t.-c. végrehajtásának a nagy napját s nem fogjátok bánni, ha annak áldásaiból sokszor mellőzött, sokszor lekicsinyelt lelkeszi karunk jogos érdekei is kielégítést nyernek.

Mi pedig, Atyámfiak, férfiak, kedves tisztársaim addig is, míg az a nagy nap elérkezik, azután is és mindaddig, valameddig élünk, hordozzuk a Krisztus igáját, „megtartván a kegyelmet, melynek általa úgy szolgálunk Istennek, hogy néki kedvesek legyünk: félelemmel és tisztelettel”. (Zsid. 12. 28.)

Viszhang a tengerentúlról.

Nagyon érdekes tartalmú és szimpatikus hangú felhívást juttatott el hozzánk, amerikai magyar református lelkészekhez a mi „öreg” egyházi lapunk, a Debreceni Protestáns Lap az ő jól ismert, kitűnő tollú munkatársának, Baráth Imre alsóittebei lelkipásztor társunknak e lap január 8-iki számában megjelent cikkében.

Az oly szellemesen és figyelő lélekkel megírott közleményben arra hívtattunk fel mi amerikai magyar református lelkészek, hogy visszavándorló híveinket használjuk fel közvetítő eszközül arra nézve, hogy velők és általuk üdvözlötet küldvén az ő hazában szolgáló lelkipásztortársainkhoz, ilyen módon bizonyos belmissziói munka megindító lennénk.

Alig szükséges erősíteni, hogy a kedves hangú felhívásnak, mi amerikai lelkészek, minden adandó és előforduló alkalommal készséggel és örömmel teendünk eleget és csak köszönettel tartozunk derék lelkésztársunknak, hogy e látszólag csekély fontosságú, de a hitélet építésében mégis értékkel bíró ügyre nyilvánosan is szíveskedett felhívni figyelmünket.

A felhívás alkalmat ad nekem arra, hogy viszont kifejezzem én is azon óhajátomat, vajha otthoni kartársaink is, midőn tudomást szereznek Amerikába

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHAZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

vándorolni készülő híveik kijöveteli szándékáról, ezen elszánt és hazát cserélni kívánó véreinket és hitfeleinket megbiztatni szíveskednének afelől, hogy az isteni kegyelmes gondviselés *mindenütt* örökösödik felettük és ők nem lesznek a vallás vígaszaitól elhagyatva az idegen országban, a második Magyarországon sem, hol már másfél millió magyar honos eresztette le életfájának gyökerét az új haza talajába és hogy 60 magyar református egyház, templom és pap lévén már nagy Amerikában, ne késsenek legelőször is, de mindenesetre akkor, amikor leghamarabb tehetik, felkeresni a legközelebbi magyar templomot és ref. lelkipásztort.

Az ilyen tanácsolást, akár tengereninneni, akár tengerentúli egyházi érdekből fogjuk azt fel, méltán nevezi Baráth Imre kartársunk belmissziói munkának. Alig képzelem el, hogy vallásos érületben meghatóan gazdag, alapjában mindenkor istenfélő derék híveink be ne fogadnák lelkükbe azt a szíves jó tanácsot, mely oly válságos pillanatokban, midőn ők félvilágrészt átszelő, mindenféle nem is sejtett veszedelmeket magában rejtő út megtevésére vállalkoznak, legönzetlenebb barátjuktól, lelkipásztorjuktól adatik nekik : hogy ők azt a jó tanácsot be nem vésnék szívökbe.

Amerikai magyar református egyházi állapotaink, sajnos, nem olyanok, mint aminőknek azoknak lenniök kellene. Testvérietlenség, egyenetlenség és gyűlölség hullámai ostromolják templomaink fundamentumát. Három táborban küzdünk nem a közös ellenség, a bűn, hanem egymás ellen, mint gonosz testvérek. De ennek nem annyira mi magunk vagyunk az okai, mint inkább okai ennek azok a körülmények, melyek között mozogni, működni kénytelenítettünk. Bármily lehangoló és elszomorító legyen is azonban e tekintetben a helyzet, híveink megtalálják templomainkban azt, mit szívük óhajt, mi után lelkük szomjúhozik : *a magyar nyelven* való énekés és imádkozás szent kegyelmét, az Evangéliumnak hirdetését, Istennek lélekben és igazságban való tisztelhetését.

A kölcsönös jóhatásnak a továbbiakban, szerény véleményem szerint, abban kellene nyilvánulnia, hogy visszatért híveinknek alkalom és mód adatnék arra nézve, hogy amerikai tapasztalataikat az ottani egyházi gyülekezeti életben bemutathatnák, a gyülekezeti élet élénkítésére így vagy úgy felhasználhatnák. A magyarországi református egyháznak a tömeg gondozás rendszeréről le kell térnie és át kell lépnie, mint ahogy annak jelei mindnyájunk örömeire, szelvényében mutatkoznak is, a lelkek és egyháztagok individuális gondozásának evangéliumi ösvényére. Amennyire megítélni képes vagyok, s ezt minden arrogancia nélkül teszem, a világ összes protestáns nemzetei között a magyarországi egyházak dolgoznak a legképtelenebbül magas lélekszámmal az egyes gyülekezetekben. Világos minden belátó egyén előtt, hogy még kívánságnak is naivság azt remélni, hogy bármily buzgó lelkipásztor is hiven „gondozni” képes lehetne oly gyülekezetet, melynek lélekszáma 5 vagy tízezernyi sokaságból áll. De *bármint* lélekszámú gyülekezetben is, igyekezzünk tért adni a munkára hivatott elemeknek. Állítsuk Krisztus szent ügyének szolgálatába a tetterre kész erőket. Ez elevenséget, mozgást eredményez, hasonló munkára sarkal és

végül áldást hoz a köz javára. És pedig a segítség nyújtást alkalmas ilyen erőknél felhasználása annál kívánatosabb, minél óriásibb a munkatér, melyet egyébként magának a lelkipásztornak kellene megművelnie. Valamint lehetetlen volna méltányosan azt várni egy munkástól, hogy egy ezer holdas birtokot minden segítség mellőzésével egymaga műveljen meg, époly szertelen kívánság a lelki élet mezején mindent kívánni egyetlen embertől, legyen az bár a legkiválóbb talentumokkal felruházott és megáldott lelkipásztor. Az Amerikát megjárta hívek látóköre szélesebb, tapasztalata gazdagabb, mint azon testvéreinké, kik alig mozdultak ki falujok határából. Miért idegenkednének hazai lelkészársaink attól a gondolattól, hogy a gyülekezeti életbe frissebb szellemet, amerikai mozgékonyt vigyenek be ? Ilyen munka kezdésére, véleményem szerint, legalkalmasabban felhasználhatók az amerikát megjárta hívek.

A felszínre vetett eszmével közösségben állónak vélem azt a gondolatot is, hogy egyházi főhatóságaink ápolják és erősítsék úgy az Amerikába szakadt véreink és hitfeleink, mint a hazai közegyház érdekében a kapcsolatot, összeköttetést az amerikai nagy prot., közelebről kálvinista egyházi főhatóságokkal, melyek gondviselészerűleg vannak hivatva arra, hogy idegenbe szakadt hitfeleink élet-küzdelmét megkönnyítsék, az édes anya helyét pótolják, tisztét betöltsék. Nincs semmi szükség arra, hogy a rokonszenvet s annak megnyilvánulódni akarását visszautasítsuk s az élet ezernyi nyomorúságával küzdő véreink és hitfeleink érvényesülésének, boldogulásának útját elzárjuk azáltal, hogy őket izoláljuk az amerikai protestantizmus ráhatásától. Vajha ennek igazságát elfogadnák azok, kik hivatva vannak intézni az Amerikába szakadt reformátusok egyházi ügyeit.

*

Tarlózasok az amerikai egyházi élet mezejéről. Hogy az amerikai nemzetnek közéletében, az állami és kormányhatóságok körében is mily figyelem van fordítva arra, hogy minden munkás, alkalmazott és hivatalnoknak meg legyen a maga vasárnapja, melyen az egyén testileg és lelkileg felüdülhet, ennek bizonyossága a vasárnapi ismert szigorú törvények mellett az is, hogy legújabbán a kongresszus elhatározta, miszerint ezután vasárnapokon az Egyesült-Államok területén levő minden postahivatal feltétlenül zárva tartandó és az utcai levélszekrények kiürítése s illetve a postaküldemények összeszedése is szombaton este fél 8 órán túl nem eszközölhető. Ilyen törvények a vasárnap megszentelését nemcsak előmozdítják, hanem teljessé is teszik fennt és lennt.

*

Az amerikai presbiterián egyház vezető köreiben azzal az érdekes gondolattal foglalkoznak, hogy a mostani Májusi General Assamblyn moderátorul az ismert világi papot, Wm. Bryan külügyminisztert léptetik fel. Kissé szokatlan dolog, bár az egyházalkotmány nem tiltja, hogy az egyetemes egyház elnöke világi egyén legyen. Bryan azonban oly briliáns egyéniség és oly markáns reprezentánsa a presbiterián hitfelekezeteknek, hogy nem lehetetlen, miszerint megválasztását keresztül viszik azok, kik a világi egyének befolyásának preponderantiát

akarnak biztosítani a közegyházi életben és ennek közigazgatásában.

*

A pápás egyház trombita harsogással hirdeti mindenkor, ha sikerült neki proselitáskodással lelkeket hódítani a protestáns egyház kebeléből. A protestáns egyház e téren csendben, de annál nagyobb sikerrel működik — legalább — Amerikában. Newyork városában egyetlen prot. egyházközség, az University Place nevű presb. egyház 130 katolikust vezetett ki az Evangélium világosságára a múlt esztendőben. Az evangéliumi egyházak sikeres missziói tevékenységet fejtenek ki az olaszok, lengyelek s egyéb nemzetiségű katolikus bevándoroltak körében.

*

Szép adomány egy küzdő amerikai magyar református gyülekezetnek. Az Ohio állam Alliance nevű városkájában levő magyar református kisdied gyülekezet kellemes meglepetésben részesült a közel múltban. Ugyanis az angol reformátusok értesülvén arról, hogy a magyarok egyházi életében bénító erővel hat a gyülekezetre nehezedeó mintegy 10 ezer korona adósság, a városka összes protestáns papjai összehívták gyülekezeteik tagjait egy esteli istenitiszteletre a magyar templomba és az istenitisztelet végzetével az egyik angol pap rövid, lelkes beszéd kíséretében azt a nemes indítványt tette, hogy szabadítsák meg a magyar templomot az azt terhelő adósságtól. A szükséges összeget, sőt azon felül jóval, összehozta fél órán belül az angol református testvéreknek a magyarok iránti rokonszenve, meleg hittestvéri szeretete.

*

Dél-Amerikában, a tiszta katolikus lakosságú Péruban oly ellenszenves intézmény a pápás egyház, hogy annak papjai folytonos inzultusoknak vannak kitéve, nemcsak a nyilvánosság előtt való megjelenéseik alkalmával, de még templomi szolgálataik közben is. A liberális párt hívei teljes győzelmet arattak a képviselőházban is, amennyiben a törvényhozás 66 szavazattal 14 ellenében kimondotta az állam területén a teljes vallásszabadságot, az államvallás eltörlését és megvonta a közhatósági védelmet bármely felekezettől, mely szertartásaival kimegyen az utcára. Bámulatos, hogy mily il-lovalis egyháztagokat nevel maga magának a katolikus egyház.

IRODALOM.

Lutheri és Kálvini vallásosság. Irta : Lic. Preuss János, lipcsei theol. m.-tanár. Fordította : dr. Szlávik Mátyás, eperjesi ev. theol. akad. tanár. Pozsony. 1913. 25 lap. Ára ?

Preuss magyarra fordított füzeté az Allgemeine Evang.-Luth. Kirchenzeitung. 1913. évi 9—14. sz. füzetében jelent meg, tehát kétségkívül az olvasóközönségnek egy tágabb s a tudományos theologia terminológiájába nem mindenben behatolt körét tartotta szerző szem előtt, mikor fejtegetéseit írta. S a fordító is valószínűleg a mi művelt nagy közönségünknek vélt szolgálatot tenni, mikor az eredeti

tanulmány gondos átültetésével a két protestáns : református és lutheránus vallásfelekezet közötti hitelvi s az ez utóbbiakból folyó egyéb különbségeket akarta feltüntetni. A tanulmány és fordítás jellegének ilyenmő megállapítása fontos azért, mert vele szemben a kritikai méltatásnak más formája jogosult és indokolt, mintha egy mélyre hatoló, szigorúan tudományos kísérlettel állanánk szemben. Majd rátérünk, hogy e mély vallásos kérdésnek melyik tárgyalása lett volna szerencsésebb és gyümölcsözőbb ; itt sietünk kijelenteni, hogy a művecske azt a célját, hogy áttekinthető összefoglalást nyújtson s a két hitfelekezet között mutatkozó különbségek megállapításában és feltüntetésében tárgyilagos vezérfonalat szolgáljon, eléri. Ugyannyira, hogy bátran és kész örömmel ajánlható mindenkinek, aki gyors és mégis szakavatott, könnyen érthető s mégis kimerítő tájékozást akar nyerni az elválasztó különbségek : vallási előnyök és fogyatékoságok tömkelegében.

Az alapvető különbséget a lutheri és kálvini vallásosság között az Isten és világ egymáshoz való viszonyának eltérő felfogásában keresi szerzőnk s az összes többi különbségeket, ú. m. a dogmatikaiakat : a predestinációra, krisztológiára és a kegyelemeszközökre vonatkozókat ; az egyházi élet : ú. m. a szervezet, fegyelem, istenitisztelet, szeretetmunkásság és külmiszió terén jelentkező eltéréseket, az állami, gazdasági és házasélet, a természet, irodalom és művészet értékelésében nyilvánvaló eltérő felfogásokat mindez alapvető különbségekre vezet vissza. És e principialis különbség szerinte úgy formulázható, hogy a lutheranizmus istennek a világban való immanentiáját, vagyis mindenütt jelen való szeretetét, a kálvinizmus ellenben isten transcendentitáját, vagyis a világ feletti maiestását hangsúlyozza, amiből következik, hogy Luthernek etikaibb, Kálvinnak inkább ó-szövetségi, merev istenfogalma van a világhoz való viszony értelmezésében. Az istenfogalom ez eltérő jellegének folyománya a világhoz való viszony különböző felfogása is : a kálvinistára nézve a világ még csak lesz Isten világa, azt előbb meg kell hódítani és nevelnie, a lutheránus emberre nézve ellenben a világ máris istennek világa, mert a Krisztusban minden meg van szentelve. Az istenfogalomnak s a belőle folyó isten és világ közötti sajátos viszony az érintett és hangsúlyozott felfogása vitetik keresztül több-kevesebb szerencsével az összes további különbségek magyarázatán is, hogy végül megállapíttassék a két protestáns hitfelekezetnek a katolicizmussal szemben való elvi ellentétessége, illetőleg az igaz keresztyéni vallásos lényeg felfogásában amazzal való egyezése. Itt az eredmény az, hogy a lutheránus egyház elveti a római katolikus egyház judaizmusát : cselekedet igazságosságát (Schweizer után), de megtartja annak ferenc- és dómés-rendi mystikáját ; — a református egyház pedig kikel a középkori katolicizmus paganizmusa ellen, de folytatja tovább evangéliumi szellemben a kath. világuralom politikáját, sőt egynémely nyilvánulásában éppen úgy tűnik fel, mint a jezsuita-rend párhuzama. A tanulmány végén az unió kérdésével foglalkozik a szerző s ellene tör lándzsát, igen helyesen azzal az indokolással, hogy az evangéliumi lényeg ereje és fennállása nem annak központosításától függ, s kissé túlzó elfogultsággal lutheránus vallási szempontból

is, mikor a lutheránus vallásosság tárgyi értékét a kálvinizmus fölé helyezi s emezt amazzal szemben epigon alaknak tünteti föl. Apró túlzások, tévedések jönnek még elő a tárgyalásban, de nagy általánosságban el kell ismernünk, hogy objectiv elfogulatlansággal törekszik a különbségek magyarázatát adni s az eltérő felfogás jelenlétét a hit- és tanfelfogás egész rendszerén át kimutatni, leírni. A hitalap azonosságát is constatálja: és ez: az isteni kegyelemben való szabad, személyes evangeliumi üdvhit, mely számuakra a Krisztusban megjelent, s a különbséget csak a megnyilatkozás módjára vonatkoztatja, de hogy miért, minő okból és honnan származik a lutheri és kálvini vallásosság konkrét megnyilatkozásainak ez a különböző módja, e kérdésre úgy a szerző, mint a fordító adós marad a félelettel, holott a protestáns dogmatika speculativ megállapításainak épp e kérdésre adandó elfogadható felelet garantálja hitelét, igazságát.

Erősen kételkedünk szerzőnek a fordító által is vallott ama nézete helyességében, hogy a vallásosság konkrét megnyilatkozásai elegek volnának a belső tankülönbségek elvi megértéséhez. Igaz, hogy e megnyilatkozási jelenségek az alap, amelyről a hitelvi különbségek kimagyarázása megindul, de csak önmagukban, az öntudat minden pszichológiai meghatározottságától elvonatkoztatva sohasem fogják megmagyarázni, hogy a kálvinizmusban miért így s a lutheránizmusban miért amúgy jelentkeznek? Föltéve, hogy megáll a Preuss hypothesis, hogy az Isten és világ egymáshoz való viszonyának eltérő felfogása szüli a lutheránus és kálvinista egyházak közötti összes különbségeket, még mindig nyílt kérdés marad: miért fogta fel az egyik ilyennek, a másik meg amolyannak e viszonyt? A katolikus egyház visszaéléseinek különböző meglátása s az ezzel szemben érvényesített öntudatos oppositio, a csapongó, semmi korlát által meg nem fékezett fantázia, a túlaradó subiectivismus, vagy az egymás működése iránti féltékenység s a mindenáron eredetiségre való törekvés kényszerítette-e Kálvint, hogy reform-munkájának más hitbeli megalapozást adjon, mint Luther? avagy egy szent belső kényszerűség, a lelki öntudatnak egy olyan meghatározottsága, mely más-kép nem tehetett, mint ahogy tett. Mi ez utóbbit valljuk s igazsága mellett bizonyosságul felhozzuk a keresztyén vallás összes eddigi kiemelkedő felfogásait. Pál apostol lelkén másképp szűrődik át a keresztyén vallás igazsága, mint ahogy Péter és János felfogják azt. Augustinus ismét más alakban és formában éli át és magyarázza a keresztyén hit lényegét, mint ahogy a középkori szerzetesek életelvvé s világnézeti principiummá teszik azt. Vagy más alakot nyer a keresztyénség a philosophus gondolattemájában, mint a költői lélek termelésében s a művészet ihletésében. Épígy szükségszerű kényszerűséggel más felfogásban jegecesedett ki a szentírás igaz értelmezéséből megismert keresztyén vallás lényege a wittenbergi reformátor, mint a genfi hitújító lelki világában. Az öntudat e pszichológiai meghatározottsága és kényszere az isteni üdvrendnek a keresztyénségben nyilvánuló működésére alkalmazva hozza létre a reformationnak két főalakját: a lutheri és kálvini reformatiot. És csak e végső pszichológiai alaphól magyarázhatók meg eredményesen a két vallásfelekezet

konkrét nyilvánulási formái, amelyek ugyan a reformátori öntudat hiteles megnyilatkozásai lévén, amához a megismerési anyagot szolgáltatják, de önmagukban a vallásos személy pszichológiai öntudata általi viszontmagyarázatra, igazolásra szorulnak. A lutheri és kálvini reformatio különbségének ilyen magyarázata népszerűsítő iratban természetesen nem adható, de mert csak az ily magyarázat kielégítő, ezért népszerűsítő, általános összefoglalások helyett feltétlenül a kérdés legmélyebb és legtudományosabb tárgyalására kell törekednünk. A theologia úgyszólván a szórólhasogatás tudományának minősítettik sokak által s különösen nálunk olyan kellemetlen csengése van némely „igaz tudós körökben” „az ú. n. szent kérdéseknek”, hogy a tudományos argumentálás semmi kételyt meg nem engedő, mindenkit meggyőző alkalmazására van szükségünk, hogy vallásos fejtegetéseinknek feltétlenül hitelt szerezzünk. A világnak látnia kell, hogy itt nem szóharcról, nem üres, tartalmatlan kérdésekről van szó, hanem hitünk öntudatosságának, vallásunk igazságának s a reformatio idői és lényegi jogosultságának legmagasabb kérdéséről. Egy olyan hitéleti kérdésről, amelynek megoldása kizárólag mireánk, theologusokra vár s a lelki megértést, a humanismus ügyét, a világfejlődést a legerőteljesebben szolgálja. A tárgy érdekében őszintén sajnálom, hogy a két egyház közötti különbségek felfogásának ez a mélyebb, tudományosabb, theológiai jellege sehol sem érvényesül a Preuss-Szlávik értekezésében, hanem kapjuk helyette a különbségek egyszerű, összefoglaló, leíró rajzát.

Pedig mily logikusan és lélektanilag összefüggő s mennyire nem mesterséges dogmatizmussal összefaragott rendszerről van szó a reformatio mindkét ágában! Mily szerves alkotórészként illeszkedik bele a Kálvin János hitvilágába az a manapság annyiszor félreértett és ósdinak minősített predestinacio hit, vagy magyarázódik meg az Isten dicsőségének jellemző kálvinista hangsúlyozása s mily könnyen lesz érthetővé a kálvinista ember egész lelki élete, felfogása, ha megtaláljuk azt a szülő okot, mely az egész hitrendszer létrehozója! S ismét mily felségesen érthetőnek s nagyszerűnek fog feltűnni a lutheri vallásosság meleg bensősége, vonzó kedélyessége, mystika iránti hajlandósága, túlnyomóan subiectiv jellege a hitfelfogás egész rendszerében, ha sikerül meghatároznunk annak a léleknek benső állapotát, amely rányomta bélyegét az egész lutheránizmusra! A Schneckenburger-féle dogmatika posthumus kiadása (Biel, 1854.) előszavában *Güder* lelkész megkísérelte a lutheránus és kálvinista vallás hitrendszerében mutatkozó különbségek pszichológiai okát és magyarázatát adni s felfogása tényleg olyan mélyen járó, a különbségek kimagyarázására annyira elégszerű, hogy az újabb dogmatikai kutatás egy fél-század alatt sem volt képes az ő magyarázó elvénél genialisabbat, megfelelőbbet nyújtani. Szerinte a lutheránus és kálvinista vallásosság alapjában véve egy: az isteni kegyelem által a Jézusban újjászületett ember hite és benső hit tanbeli kifejezése ölt különböző alakot a két reformátornál az újjászületett állapot azon stádiumainak megfelelőleg, amelyeket a *megettérés* és a *megszentelődés* pszichológiai momentumainak szoktunk nevezni. Eszerint tehát a lutheránus hitrendszer tanbeli felfogása a keresztyén igazság

olyan kifejezése, amely a lelki öntudatnak az Istenhez való megtérés általi meghatározottságából fakad, a kálvinista pedig, amely a megszentelődés állapotának felel meg. E lelki állapot nyomja rá mindkét tanrendszerre a maga bélyegét s adja meg mindkettőnek szétszakíthatatlan, compromissumot meg nem tűrő, öntudatos jellegét. A megtértség lelki hangulatából magyarázható meg a lutheranus vallás receptív, szemlélő karaktere s viszont a megszentelődés lelki átélésének az eredménye a kálvinista productívitás és munkabírás. Ahogy Güder olyan szépen írja: „A lutheranizmusban a szív tele van az istentől osztályrészeül jutott kegyelem és a Krisztusban való boldog békesség mélyeséges érzelmével: az első szerepet, az Urban való öröm s a neki való önátadás ideje ez. A kálvinizmus a nyert kegyelemajándék továbbmenő biztosítására s az istenből való életnek a személyi öntevékenység egész mezején való megvalósítására törekszik: az érvényesülést kereső harc és reflexio ideje ez. Amott úgy jelenik meg Krisztus, mint aki drága vérével vásárolt meg s szerzett nekünk bűnbocsánatot, mint kiengesztelő és főpap, emitt kiváltképen világosság, erő, élet, az igazi életkép, tanító, vezér és király ő egyszersmind. Ott a bűn és kegyelem ellentéte áll előtérben s az élet iránya anti-judaistikus oly módon, hogy visszamarad számára valami a pogány kovászból, itt a test és lélek ellentéte nyomul előtérbe, az isten és világa s az élet iránya antipaganistikus módon alakul úgy, hogy bizonyos zsidó színezet marad vissza rajta”. Amaz megelégszik az emberi gyengeség hangsúlyozásával s e gyengeségre, gyarlóságra fedezetül a hit általi megigazulás bizonyosságát választja, gyermeki bizodalommal és szeretettel merül el az isteni jóság szemléletébe s kegyelettel viseltetik minden olyan eszköz, tekintély iránt, amely hitet ébreszteni képes; emez a Krisztussal való állandó üdvösségre fekteti a fősúlyt s az emberi gyarlóságból kifolyólag az állandóság egyedüli garantiáját csak az absolute predestinatióban látja, inkább a reflektáló ész hatása alatt áll, mint társa, s ezért istenfelfogásában a transcendentális túlnyomóság, a véges és végtelen, az ész és kijelentés, a természet és kegyelem oly merev szembeállítás. S végül a megtérés és megszentelődés lelki állapotából érthető meg a lutheri egyház egységessége s a kálvini egyház részekre tagozódása is, a megtérés ugyanis a vallásos életfejlődésben egy egységes mozzanatot képvisel, míg a megszentelődés az alárendelt mozzanatok egész skáláját képes felölelni.

A két hitrendszer közötti különbségeknek a vallásos öntudat ily pszichológiai meghatározottságából való magyarázata azonban semmiképen sem jelenti, hogy egyik felette állana a másiknak, sőt ellenkezőleg, mint teljesen egyenrangú tényezők, állandóan az egymás általi kölcsönös kiegészítésre szorúlnak. A lutheranus vallásos öntudat épügy rá van utalva a további vallásos életfejlődésre, mint ahogy a kálvinista a maga hiterőssége ápolására kénytelen minduntalan a megtérés lelki állapotába elmélyedni.

A problema megoldásának kétségkívül ilyen vagy ehhez hasonló kísérlete járulna hozzá nagy mértékben protestáns vallásosságunk öntudatos értékeléséhez s adná meg papjainknak, embereinknek azt a bizonyosságot, hogy hitükhöz ragaszkodni nemcsak joguk van, de szent kötelességük. Addig is azonban, míg

dogmatikusaink e nagyon szép, de nehéz feladat megoldására vállalkozhatnának, fogadjuk a nyújtottat őszinte elismeréssel s fejezzük ki őszinte nagyra-becsülésünket a tudós fordítónak, ki a magyar protestantizmus szolgálatában már nem egy jelentős érdemet szerzett magának.

Debrecen.

Varga Zsigmond.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspökbeiktatás.** A dunántúli református egyházkerület *Németh* István püspöki beiktatása alkalmából folyó évi március hó 31-én d. e. 9 órakor Pápán, a főiskola dísztermében, illetőleg a református templomban rendkívüli közgyűlést tart. A gyűlés sorrendje: 1. Gyülekezés reggel 9 órakor a főiskola dísztermében. 2. Templomba menetel. 3. Közének 74. dicséret 1—2. verse. 4. Gyűlés előtti ima. Mondja Czike Lajos tatai esperes, egyházi elnök. 5. A nőnevelő-intézet növendékeinek éneke. 6. Gróf Tisza István főgondnoknak a gyűlést megnyitó beszéde. 7. A püspökválasztó szavazatok felbontásáról be-terjesztett jegyzőkönyv felolvasása s a választás megerősítése. 8. A megválasztott püspök meghívására küldöttség kinevezése. 9. A küldöttség megérkezétekét nyugdíjkérdés elintézése s az újonnan választott ker. tanácsbírák eskütétele. 10. A megválasztott püspök az esküt leteszi. 11. Főgondnok az egyházkerület nevében üdvözli az új püspököt. 12. A püspök székfoglaló beszéde. 13. A főiskolai énekhar-éneke. 14. A püspök felavatása. 15. A közgyűlés berekesztése. 16. Gyülekezeti ének 75. dicséret 3—4—5. verse. A gyűlés berekesztése után a küldöttségek tisztelgése a rendező bizottság által megállapított sorrendben. Délután 2 órakor díszbéd a Griff-szálloda nagytermében. A beiktatási ünnep rendezésére a pápai lelkész, Kiss József esperes elnöklésével bizottság alakult, mely minden szükséges előkészület megtesz aziránt, hogy az ünnepség külsőleg is méltó keretek közt folyjon le.

— **Dr. Balogh Ferenc könyvtára.** Néhai való jó Balogh Ferenc, a kollégium büszkesége s a magyar református egyház dicsekedése még életében elrendezte az ő házat és intézkedett az ő kedves könyveiről és írásairól is. Amikor erejét gyöngülni érezte, szépen össze szedte ezeket a hű barátokat, régi auktorokat és újabbkori, nagyobbára tiszteletpéldányokat, rendezte értékes levelezéseit és belepakolta 9 nagy ládába azzal a meghagyással, hogy ezek a kollégiumot illetik. A család tagjai kegyeletesen végre hajtották a nagy tudós és hitész szóbeli rendelkezését és felajánlották a dr. Balogh Ferenc könyvtárát a főiskolának. A főiskola elfogadta a szép és értékes hagyományt és intézkedett affelől, hogy illő helyre juttassanak. Hol volna pedig azoknak illőbb helye, mint a nagy-könyvtár, melyben a többi nagy kálvinista tudósok, papok és tanárok könyvei és iratai is elvannak helyezve? Dr. Balogh Ferenc könyvei és iratai is méltán foglalhatnak azok között helyet. Erre nézve rendelkezett tegnap a Főiskola Gazdasági tanács, mely a családnak is megköszöni a hagyományt.

— **Két beköszöntő.** Nagy nap virrad fel április 5-ikén Érmihályfalvára. Akkor köszönt be az egyhangúlag meghívott és megválasztott lelkész: Végh József nagytiszteletű úr. Az új pap az érmelléki egyházmegye érdemes esperese. Ott lesz tehát az egész traktus és ott lesz a kerület is, melynek elnökei, mint hallottuk, szinte megígérték a megjelenésüket. Ugyancsak április hóban (15-én) egy másik nevezetes beköszöntő is leszen. A beregi egyházmegyében, amikor az újonnan megválasztott fiatal esperes: Bertók Béla foglalja el székét. Údv mindkét részre.

— **Egy vidéki isko'ában** jelen voltam a március 15-iki ünnepélyen. A gyerekek papirláncokkal díszítették a termet. Mellőkre kokárdát tűztek. Elénekeltek a Hymnuszt. A tanító úr pedig felállt a katedrara s igen sok buzgósággal beszédet mondott a gyerekeknek. De milyen beszédet? Telve volt az nagyméretű frázisokkal, idegen szavakkal, körmondatokkal és még ki tudná elősorolni, miféle sallangokkal. Szégyenlettem tőle megkérdezni, honnan vette? De az szent igaz, hogy a gyerekei nem értették, — mert *nem ért-hettek* belőle egy árva szót sem... Elgondolkoztam az eseten. Meg azon is, hogy honnan ajánlanék én most hamarosan a buzgó tanító úrnak valami jó alkalmi beszédet, ha az övét kifogásolnám?! S arra a megállapításra jutottam, hogy ilyen beszéd, gyerekek számára, iskolai ünnepélyre egyáltalán nincs is. Lehet, hogy szavam pusztában fog elhangzani, de kimondom mégis, hogy magának a kerületnek kellene gondoskodni egy olyan vezérkönyv-féléről, melyben minden ilyes alkalomra megfelelő beszéd legyen, tanítóink használatára. Mennyi áldás származhatnék ebből?!
Uray Sándor.

— **Figyelmeztetés.** Az utóbbi időben az ország különböző részeiből, különféle forrásokból, de különösen a dunántúli vidék lelkészeitől levelek érkeztek a Londoni Traktátus-Társasághoz, bizonyos bibliaárúsok felől kérdezősködve. Erre nézve kijelentjük, hogy a fentnevezett társulat kiadványait a Skót Nemzeti Biblia-Társulat árusai terjesztik, kiknek Webster James ref. lelkész aláírásával ellátott ajánló levelük van. Ugyanis Budapesten három „Traktátus-Társulat“ van: 1. A „Londoni Vallásos „Traktátus-Társulat“, amely semmiféle külön felekezeti irányt nem követ, de protestáns alapon áll. 2. Az „Internationális Traktátus-Társulat“, melyet az adventisták tartanak fenn. 3. Az úgynevezett „Budapesti Vallásos Traktátus-Társulat“, mely a baptista irányzatot szolgálja. Ha a megrendelők kellő figyelmet fordítanak a „Londoni Vallásos Traktátus-Társulat“ és a „Skót Nemzeti Biblia-Társulat“ címére, kikerülhetnek minden félreértést és kellemetlenséget. (Budapest, V., Hold-u. 3. sz.)

— **Az ulsteri forradalom.** Az ujságokban sokat olvashattunk az utóbbi időkben az angol home ruleről, vagyis arról az alkotmányt változtató törvényről, amely az ireknek külön parlamentet ad. A törvényt kétszer szavazta meg az angol alsóház és kétszer útasította vissza a lordok háza, vagyis a felsőház. A törvény értelmében harmadszor már nincs joga a lordok házának a visszaútasításra s így most a home rule a megvalósulás előtt áll. Azonban az irek közül többen ellenszegülnek ennek a törvénynek és Ulsterben, ebben a protestánsok lakta kerületben valósággal forradalom fenyegeti Angliát. *Lloyd George*

szerint Anglia csak a Stuartok idején állott ilyen veszedelmes belső válság előtt. Az unionista ireknek az a törekvése is kudarcot vallott eddig, hogy új választásokat erőszakoljanak ki. Most tehát az utolsó fegyverhez nyúltak: Ulstert fölláztatották. A kormány, miután látja, hogy szép szóval nem tud boldogulni Ulsterben, kénytelen katonai rendszabályokhoz nyulni. Csakhogy ma alig akad ember Angliában, aki ne rokonszenvezne az ulsteriek mozgalmával. Ez a rokonszenv átragadt a hadseregre is. A tisztek, köztük tábornokok, egyszerűen megtagadták az engedelmisséget. Az angol nemzeti hadsereg nem akar kivonulni olyan lázadók ellen, akiknek egyedüli bűnük az, hogy ragaszkodnak hazájukhoz. Ha az angol tisztek többsége úgy gondolkodik, mint az írországi lovasdandár tisztikara, akkor az Asquith-kormány olyan akadály elé kerül, amely a liberálisoknak az uralmába kerülhet.

— **Vilmos császár Magyarországon.** Az 1913—14-ik évi katonai kiképzés és csapatgyakorlatok, az idén ismét magyar területen nyernek befejezést a királygyakorlatokkal, amelyek Szombathely központtal a Rába mellett fognak lezajlani. Az idej nagy hadgyakorlatok az eddigiekénél jóval nagyobb szabásúnak ígérkeznek. Valószínű, hogy a nagyszabású hadgyakorlatot végignézi a német császár is. A hadsereg-gyakorlatok, amelyek legfőbb parancsnoka Ferenc Ferdinánd trónörökös lesz, szeptember másodikától örökösökéig fognak tartani.

— **Katholikus testvériség — a gyakorlatban.** Hogy a katolikus „testvériség“ elméletben más, mint gyakorlatban, arról akarnak meggyőzni az alábbi sorok. Nem egy esetet, hanem sok ezer esetek *tipusát* szemléljük benne. E sorok beküldőjét a múltkor jegyzőkönyv felvételére hívták. Az ügyet ismerető jegyzőkönyv így hangzik: „Jegyzőkönyv, felvétel S...án, 1914 január 17-én, a következő eset alkalmával: B. M., b...i, 54 éves, evang. vallású s előadta, hogy amikor unokaöccsével névszerint B. J., b...i 33 éves lakossal a annak jegyesével, özv. S. A. róm. kath. vallású nővel a s...i róm. kath. plébánián házasságrendezés céljából főtiszt. H. J. s...i róm. kath. plébános előtt megjelent s a fentnevezett róm. kath. vallású nő keresztlevelének kiadatását kérte, a plébános úr kijelentette, hogy a keresztlevelet csak akkor fogja kiadni, ha a házassalandó felek a róm. kath. egyház javára előzetesen reverzálist adnak, mert úgymond a plébános úr, ezt így parancsolja az *országos törvény* (sic!). Amidőn pedig fentnevezett felek ismételtelen megjelentek még aznap a plébános úr előtt s a róm. kath. nő a reverzálist újból megtagadva újból kérte keresztlevelét, a plébános úr megfenyegette, hogy a szentségeken többé nem részesíti, halála esetén el nem temeti s azután odafordult a jelenlevő B. M.-hoz s gorombán kikelve azt mondta, hogy e szégyenletes állapotnak egyedüli okozója Luther Márton, aki egy erkölcstelen még erkölcstelenebb életet folytatott, közöns (nem ezt a *finom* kifejezést használta!) az utcán, mint a kutya. Csak ily előzetes fenyegetések és kijelentések után adta ki a keresztlevelet. Mindkét vallású felek egyaránt felháborodva távoztak el a hivatalos helyiségből. E jegyzőkönyv a megjelent feleknek együttesen és külön felolvastatott, tót nyelven megmagyaráztatott s általuk az alulírt két tanú jelenlétében

aláíratott. K. m. f. (nevek). — E jegyzőkönyv az illető városban pro futuro vétetett fel. Törvényes elégtétel, sajnos, csak közbotrány, vagy nyilvános vallásháborítás esetén szerezhető; pedig nem ártana, ha ily „gyakorlati testvériség”-re is volna paragrafus!

— **A vallás- és közoktatásügyi miniszterium** 193,303. sz. alatt február hó 16-án kelt rendeletében megengedi, hogy egyéves önkéntesi szolgálatra bevonult tanítókat már *nyugalomban lévő tanítók* szabályszerű díjazás mellett helyettesíthessenek, az esetben, ha a helyettesi állásra törvényes képesítéssel bíró tanító, tanítónő, vagy képezdét végzett tanítójelölt nem pályázik. Ehhez az alkalmaztatáshoz az illetékes kir. tanfelügyelő jóváhagyása is kikérendő, továbbá orvosi bizonyítvánnyal igazolandó, hogy a nyugalmazott tanító esetleg meglévő fogyatkozásai mellett is a tanítói teendők ellátására a szóban forgó időtartamára alkalmas, fertőző betegségben nem szenved, magyarul tud, fegyelmileg elítélve nincs. A nyugdíjas tanítónak ellátás tekintetében a korábbi ellátással szemben semmiféle jogkedvezmény nem biztosított.

— **Figyelmeztetés.** Az egyetemes konvent az egyetemes adóalapból adandó segély iránti új kérvényt csak folyó március hónap 31-ig fogad el s ezen határidőn túl csakis az újonnan alakuló egyházközség kérvényeit veszi tárgyalás alá. Figyelmeztetjük tehát egyházközségeinket, hogy segély iránti kérvényeiket folyó hó végéig az egyetemes konventhez (Budapest, VII., Abonyi-utca 21. sz.) mulhatlanul beküldjék, mert különben a remélhető segélytől elesnek. Megjegyezzük, hogy ezen határidő sem a már megállapított segélyek felemelése iránti kérvényekre, sem pedig az elutasított kérvények megújítására nem vonatkozik.

— **A község terhei.** A statisztikai hivatal egyik utóbbi kiadványának a számai valósággal lázítóan kiabálnak a falvak aránytalan állami megterhelése ellen. Eszerint a községek rendes kiadásaiknak országos átlagban 32·4 százalékát fordítják a tulajdonképpeni adminisztrációra, jobbra állami teendőkre, tehát oly kiadásokra, amelyek a községi szervezetnek terhes velejárói, anélkül, hogy a lakosságnak szemmel látható közvetlen előnyökét nyujtanának. Ezek a költségek azonban a 100 főnél kisebb községeknél fölemelkednek 58·2 százalékra, a 101—300 lakosságuknál már csak 48·3 százalékot tesznek. A községek nagyság fokozatai ezentúl így következnek: 301—500 lakos, 501—700, 701—1000, 1001—2000, 2001—3000, 3001—5000 lakos; az adminisztratív költségek aránya pedig ugyanebben a sorrendben és ugyanezekben a fokozatokban 45·6, 42·1, 39·8, 34·4, 30·7, 28·2. Szeretnők látni azt a várost, amely aránylag ennyire meg lenne terhelve közigazgatási költségekkel. Ez is mutatja, hogy végre tenni kell valamit a községek gazdasági helyzetének a javítása végett.

— **Miért nem antialkoholista — az állam?** Helyesebben úgy tehetők föl a kérdést, miért nem ellensége az alkoholfogyasztásnak — a pénzügyi kormány. Lojálisan el kell ugyanis ismerni, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium előadásokat szervez a szeszfogyasztás ellen, a földmívelésügyi miniszterium szemléltető falragaszokkal küzd ellene, csak a pénzügyminiszterium nem lehet antialkoholista, mert a szeszfogyasztásból az államnak majd 200 millió

korona bevétele van. Az 1912. évi zárszámadások szerint az állam kiadásai 1.852,694,998 koronát tettek ki 1.852,747,660 korona előirányzott bevétellel szemben. Ezen bevételeknek legjelentékenyebb részét a szeszadójövedelem tette ki. Szeszadó 126.000,000 korona; söradó 9.510,000 korona; boritaladó 20 millió 990,000 korona; söradópótlék 21.000,000 korona; italmérési illeték 4.190,000 korona; késedelmi kamatok 48,000 korona. Az állam tehát megkeres 181.000,000 koronát évenként azon, hogy polgárai alkoholt isznak. Ide természetesen nincs beszámítva az a kár és költség, amely az alkohol fogyasztása következtében az állam polgárainak munkaképességének csökkenésében, a szerencsétlenségek s bűntények miatt a kórházak, csendőrök, bírók és fogházak kiadásainak emelkedésében mutatkozik.* Csak kiélezi a képet, ha megtudjuk, hogy földadó címén az állam csak 63.980,000 koronát, házadó címén csak 37.920,000 koronát, nyilvános elszámolásra kötelezett vállalatok adója címén 14 millió 200,000 koronát, bányaadó címén csak 1.018,000 koronát és az összes tőkeamat adó címén csak 17.772,000 koronát szed be. Szóval, hogy ezen felsorolt és elsőrendű adóalanyok után összesen csak 134.840,009 koronát vesz be, azaz 46,897,600 koronával kevesebbet, mint az alkoholfogyasztásból. Pedig nem is volna oly nehéz az államnak lemondani erről a közel 200 millió bevételről. Ne adjon az Adriának, meg a többi nyereszkedő hajóstársaságnak 200 millió szubvenciót, mindjárt nincs szüksége a 200 millió alkoholadóra.

* Ide természetesen nincs beszámítva az a kár és költség, amely az alkohol fogyasztása következtében az állam polgárainak munkaképességének csökkenésében, a szerencsétlenségek s bűntények miatt a kórházak, csendőrök, bírók és fogházak kiadásainak emelkedésében mutatkozik.

Egyszerű és különleges gyártmányú zseb-, inga-, fali- és ébresztő-órák szakszerűen lesznek javítva, jutányos árban Apródinál, Debrecen, Szent-Anna-utca 2. szám.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A *szatmárnémetii református tanítónőképző* fenntartó testülete egy paedagógiai s egy vallásstanári állásra hirdet pályázatot.

1. A paedagógiai tanszékre református vallású s elsősorban olyan tanárok — nőtanárok is — pályázhatnak, kik a paedagógiai tárgyakból tanítóképző-intézeti tanári oklevelet szereztek, másodsorban okl. középiskolai tanárok — nőtanárok is — kik a nevelés- és oktatástan tárgyaiból gyakorlati működést igazolnak.

2. A vallás tanári állásra oly okleveles református lelkészek pályázhatnak, kik a középiskolai tanári oklevelet is megszerezték a történet, földrajz, — esetleg más — szakcsoportból.

A megválasztott 2 tanár köteles heti óraszámára 20—20, javadalmazása 1400 korona törzsfizetés az iskola pénztárából s a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól az eddigi gyakorlat szerint nyerendő állami fizetésekiegészítés.

Lakáspénz és korpótlék ügye rendezés alatt.

A megválasztott tanárok állásukat 1914 szept. 1-én tartoznak elfoglalni s az iskolától is ettől az időtől kezdve kapják fizetésüket előleges havi részletekben.

Pályázatok oklevéllel, családi körülményeket, katonai szolgálatot igazoló okmányokkal, orvosi és működési bizonyítvánnyal, esetleg egyéb okmányokkal felszerelve a szatmárnémeti református tanítónőképző igazgatóságához 1914 április hó 15-ig küldendők.

A fenntartó testület fenntartja magának a jogot, hogy amennyiben a pályázat eredménye nem lenne a kívánalmaknak megfelelő, úgy helyettes tanárral tölti be az illető tanszéket.

Szatmárnémeti, 1914 március hó.

Poszvék Irén,
igazgató.

Kovács Lajos,
igazgató tanács elnöke.

Konfirmáció alkalmából ajánljuk a Révész—Szoboszlay—S. Szabó-féle: Konfirmációra előkészítő kátét kérdések és feleletekben. Ára 30 fillér.

Legujabb theologiai ujdonságok.

Most jelent meg:

Debreczeni Lelkészi Tár. XI. köt.
Szerkesztette: S. Szabó József. Ára kötve 10 kor.

Jánosi Zoltán: Papi dolgozatok.
VIII. kötet.

Közönséges egyházi beszédek. Ára kötve 6 kor.

Ugy ezek — mint az előbbi kötetek —

csekély havi részletfizetésre
megrendelhetők

HEGEDÜS és SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivataláb
DEBRECZENBEN.

Szab. Grazer-féle

egészségügyi papír.

El az ujság-papirral! Kulturszükséglet!

Ezen papír egyenként hajtogatva és egymásba kapcsolva jön forgalomba. Használata megóvja az emberiséget fekélyek és ragályozástól, mely a tisztátalan papír igába hajtásával állandó veszéllyel jár az egészségre. Eddig példátlan olcsó árban árusítom ezen cikkeket, miért is a legkisebb keresetű kézimunkás fülkéjéből sem szabad hiányozni.

ÁRA:

Egy csomag 500 drb barnapapír (Grazer-féle) 30 fill.
Egy csomag 500 drb fehérpapír (Grazer-féle) 36 fill.
Egy drb hozzávaló tömör, elegáns tölgyfa-szekrényke, elzáró toloájtóval 2 K 40 f

Mihály Sámuel

papirkereskedés, irodaberendezési szaküzlet, vilanyerőre berendezett könyvnyomdai iparüzem
DEBRECEN, Piac-utca 30. sz. (Korzó.)

Alapított 1891.

Alapított 1991

Férfi ingek, lábravalók,
Harisnyák, zsebkendők,
Selyem moaréék papi palástra,
Női divatszövetek,
Delainek,
Mosó velezek, flanelek,
Kész női ingek, ágyhuzatok,
Paplanok, matracok,
Szőnyegek és függönyök,
Ágyterítők

olcsó, szabott árakon

kaphatók

Szabó Lajos fiai cégnél

DEBRECEN, RÓZSA-UTCA.

